

УДК 1Са(091) (44)

ПОСТМОДЕРНА ФІЛОСОФІЯ Ж. ЛІОТАРА

Студ. А.В.Шпетна, гр. БПД-16

Науковий керівник доц. Л.А.Чекаль

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання роботи розкрити особливості постмодерної філософії Ж. Ліотара.

Філософський постмодернізм – явище, насичене великою кількістю неоднозначностей в усій історії людської думки. У нього є свої пророки, прихильники і теоретики. Рівно стільки є тут і опонентів, незгодних з такими ідеями. Ця філософія скандальна і нестандартна, тому вона знаходить або своїх фанатів, або затятих ненависників. У ній складно розібратися, в ній багато цікавого і спірного. І саме цим вона приваблює до себе увагу.

Видатним теоретиком постмодернізму був Ж.Ф. Ліотар. Він вважав, що перехід суспільства до його постіндустріальної фази, а культури - до доби постмодернізму почався з кінця 50-х років минулого століття, тобто у той час, коли Захід закінчив власне відновлення після бурхливих подій світових воєн і революційних потрясінь. У своїх філософських ідеях він спирається на Канта, Вітгенштейна, Ніцше, Хайдегера. Саме Ліотар є автором терміну «постмодерн», значення якого досі залишається остаточно невизначеним, хоча до його уточнення сам Ліотар повертався багато разів. Розкриваючи сенс і значення цього поняття, Ліотар відмічає, що модерн і постмодерн тісно пов'язані між собою. На його думку, модерн не може існувати без включеного в нього постмодерну, оскільки кожен модерн містить у собі утопію свого кінця. Ліотар відзначав те, що постмодерн виражає дитинство модерну. Тому при розгляді постмодерну мова йде не про те, щоб просто відмовитися від проекту модерну, але про те, щоб його «переписати», хоча в своїх міркуваннях Ліотар приходив до думки, що переписати модерн неможливо. Якщо ж модерн і постмодерн треба протиставити, то тоді останній ставить акцент на переписуванні, а перший - на революції.

Ліотар розглядає постмодерн не як епоху, а як глибоку зміну в модерні, завдяки якому сучасне суспільство постає як складна царина без єдиного контролюючого центру, без будь-якого ідеологічного, політичного чи етичного зумовлення. У ньому зникають відношення «віч- на- віч»- з іншими людьми чи об'єктами, все опосередковано різноманітними «протезами», що не робить міжлюдські стосунки більш прозорими, але призводить до їх ускладнень і потребує від кожного більше рішень і здатності до вибору. У людини зменшується можливість зустрічей з іншими в традиційному сенсі, бо ці зустрічі частіше відбуваються на відстані і є віртуальними. Інформаційне поле, яке оточує людину стає більш насиченим і щільним. Саме через це людина залучається до великої кількості рухомих течій, від яких зрештою не зможе відмовитись. У той же час процес атомізації та індивідуалізації вилучає людину із соціального поля, робить її самотньою. Людині більше нема на кого покластися, вона змушена бути суддею самій собі, батьком і авторитетом для самої себе, оскільки вона живе у суспільстві « без батька».

Основною характеристикою постмодерну Ліотар вважає втрату метанаративами сучасності своєї легітимізуючої сили. Під "великими метаповіданнями" і "метарозповідями" він розуміє основні ідеї людства: ідею прогресу, емансипацію особистості, уявлення Просвітництва про знання як засіб встановлення загального, поступальне розширення та збільшення свободи, розвиток розуму. "Спекулятивною

сучасністю", що увібрала в себе всі ці метанаративи, Ліотар вважає філософію Гегеля. Перераховані наративи, як свого часу міфи, мали на меті забезпечити легітимацією певні суспільні інститути, соціально-політичні практики, законодавства, норми моралі, способи мислення і т.д., але, на відміну від міфів, вони шукали цю легітимність не у минулому, а в майбутньому. У постмодерністській ситуації не всі наративи втрачають довіру, уточнює пізніше Ліотар, безліч різноманітних мікронаративів продовжують плести тканину у повсякденному житті.

Свою концепцію Ліотар викладає у працях «Стан постмодерну»(1979), «Суперечка»(1983) і «Постмодерн, зрозумілий дітям» (1988). Висунуті проблеми він розглядає крізь призму лінгвістики і мови, дискурсів та мовних ігор. Ж.Ф. Ліотар пропонує займатися «мовними іграми», оскільки адекватними ситуаціями постмодерну є локальні, гетерогенні мікроаналізи, що здійснюються на основі «маленьких теорій». Для Ліотара «мовні ігри» — це моделі боротьби і конфліктів соціального життя постмодерну. Він пише: «Перший принцип, з якого виходить наш метод у цілому, полягає в тому, що розмовний діалог — це змагання (в ігорному сенсі) і мовні акти належать до царини загального змагання». У постмодерністському суспільстві індивіди є суперниками в різноманітних «мовних іграх» і здатні порозумітися на ґрунті властивих лише цим іграм правил. Однак, як запевняє Ліотар, - загальних для усіх «мовних ігор» правил бути не може.

Ліотар пропонує змінити традиційні філософські й соціологічні дослідження, уражені західним раціоналізмом та інструменталізмом, на його власний варіант постмодерністської епістемології. Філософ вважає, що постсучасне знання орієнтоване не на згоду, консенсус, або усування різниці, а на розбіжності, паралогію. Ліотар був проти зближення, а тим більше, змішування філософії з іншими формами мислення і діяльності. Розвиваючи відоме положення Хайдегера про те, що прихід науки зумовлює «відхід думки», Ліотар покладає на філософію її головний обов'язок - зберегти думку і мислення. Така думка не має бути прив'язана до будь-якого об'єкта мислення, - вона є чистою саморефлексією. Тією ж мірою вона не потребує й адресата своєї рефлексії. Подібно до мистецтва модернізму і авангарду, її не повинен турбувати розрив з публікою, турбота про діалог з нею чи про розуміння з її боку. Співбесідником філософа виступає не публіка, а думка. Він несе відповідальність перед одним лише мисленням. Єдиною проблемою для нього повинна виступати чиста думка. «Що означає мислити?» - головне питання постмодерної філософії, вихід за межі якого означає її профанацію.

У висновку наголосимо на тому значному внеску, який доклав Ж. Ліотар до здобутків постмодерну і філософії в цілому. Ця геніальна людина збагатила простір філософських думок новими ідеями, які дали змогу іншим чином подивитися на світ.

Ключові слова: філософія, постмодернізм, атомізація, індивідуалізація, метанаратив, саморефлексія, профанація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Морен Э. Принципы познания сложного в науке XXI века // Вызов познанию: Стратегии развития науки в современном мире. - М., 2004. - С.20.
2. Ойзерман Т.И. Философия как история философии. – СБб., 1999. - С.16.
3. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. - К., 2003. - С.171- 172.